

4. Simplexová metoda řešení úloh LP

Metoda umělé báze (MUB)

Algoritmus SM:

SLN

... převedeme SLN na SLR pomocí
doplňkových proměnných x'_i .

SLR

metoda umělé báze
(pomocné
proměnné, pomocná
úč. funkce)

SLR v kanonickém tvaru
→ VÝCHOZÍ ZÁKL. PŘÍP. ŘEŠENÍ

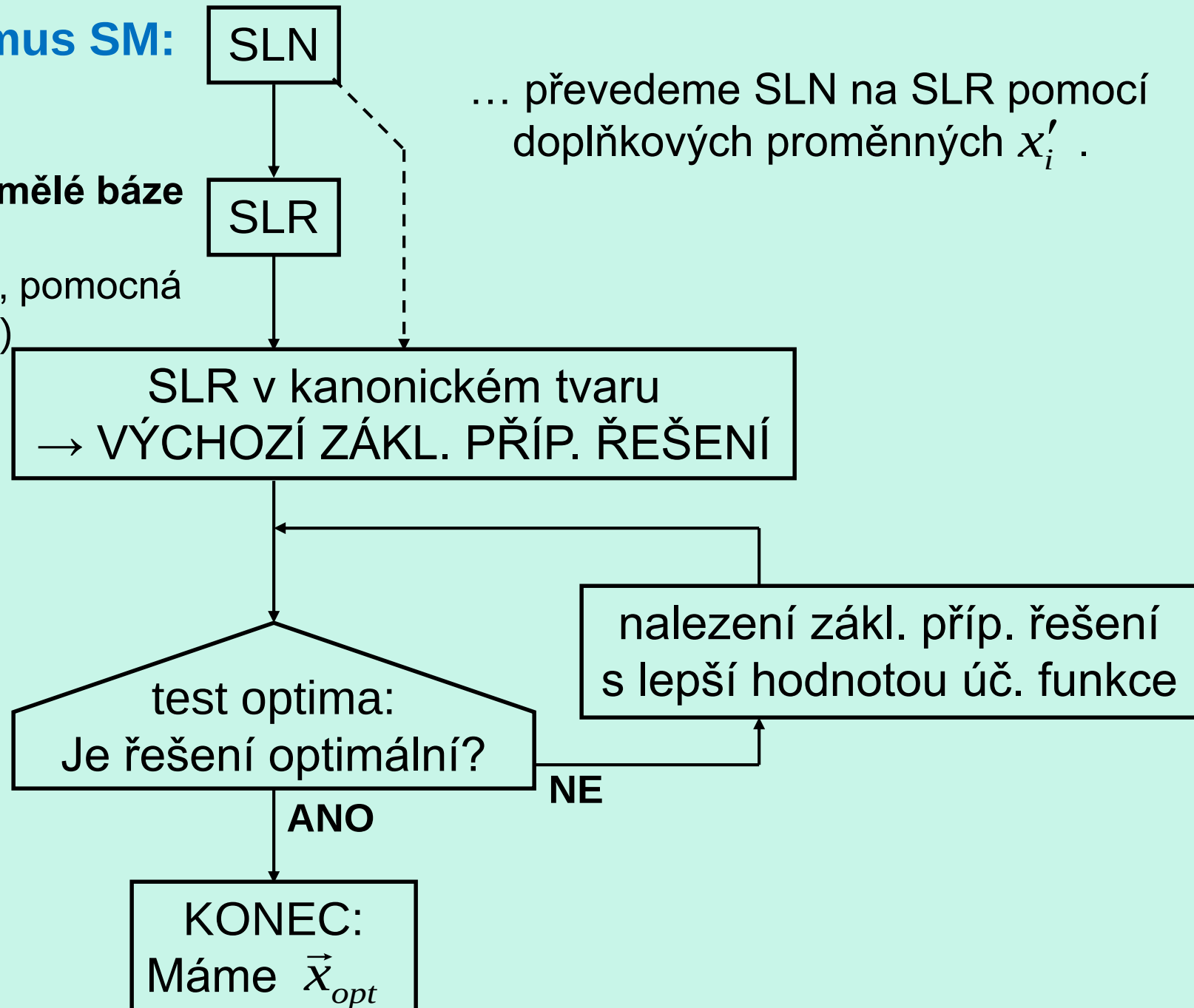
test optima:
Je řešení optimální?

nalezení zákl. příp. řešení
s lepší hodnotou úč. funkce

NE

ANO

KONEC:
Máme $\vec{x}_{opt}$

NALEZENÍ VÝCHOZÍHO ŘEŠENÍ

= převedení SLN na SLR v kanonickém tvaru s nezápornou pravou stranou všech rovnic, tj. $b_i \geq 0, i = 1, 2, \dots, m$.

A) Při zadání úlohy ve tvaru $A\vec{x} \leq \vec{b}, b_i \geq 0, i = 1, 2, \dots, m$.

Převedením obdržíme:

$a_{11}x_1 + a_{12}x_2 + \dots + a_{1n}x_n + x'_1$	$= b_1$	$x'_1 = b_1$
$a_{21}x_1 + a_{22}x_2 + \dots + a_{2n}x_n + x'_2$	$= b_2$	$x'_2 = b_2$
.....		.....
$a_{m1}x_1 + a_{m2}x_2 + \dots + a_{mn}x_n + x'_m$	$= b_m$	$x'_m = b_m$

$$x_1 = x_2 = \dots = x_n = 0$$

Základní výchozí řešení je tvaru $\vec{x} = (0, \dots, 0; b_1, b_2, \dots, b_m)$.

Řešení je přípustné, neboť $b_i \geq 0$

(tj. vyhovuje podmínkám nezápornosti).

Minule jsme řešili...

Př.: Řešte úlohu LP:

$$\begin{array}{ll} 7x_1 + 5x_2 \leq 850, & 7x_1 + 5x_2 + x_1' = 850 \\ 2x_1 + 2x_2 \leq 300, & \longrightarrow 2x_1 + 2x_2 + x_2' = 300 \\ x_1 \geq 0, x_2 \geq 0 & z - 7x_1 - 6x_2 = 0 (\max) \\ z = 7x_1 + 6x_2 \rightarrow \max & \underbrace{x_{1,2} \geq 0, x_{1,2}' \geq 0} \end{array}$$

Máme výchozí
základní přípustné
řešení („můžeme“
do simplexové tab.)

- ✓ SLR v kanonickém tvaru
- ✓ nezáporné pravé strany

$$\dots \vec{x}_{OPT} = (50, 100; 0, 0), \quad z_{max} = 950$$

B) Je-li některé $b_i < 0$, pak danou rovnici násobíme (-1) .

C) Při zadání úlohy ve tvaru $A\vec{x} \geq \vec{b}$, $b_i \geq 0, i = 1, 2, \dots, n$.

SLN převedeme na SLR, která však není v kanonickém tvaru.

$$\begin{array}{rcl} x_1 - 2x_2 \geq 5 & \longrightarrow & x_1 - 2x_2 - x'_1 = 5 \\ 2x_1 + 3x_2 \geq 2 & & 2x_1 + 3x_2 - x'_2 = 2 \end{array}$$

Rovnice nelze násobit (-1) , protože bychom obdrželi zápornou pravou stranu (řešení by nebylo přípustné). Výchozí přípustné řešení lze získat pomocí metody **UMĚLÉ BÁZE**, tj. zavedením pomocných proměnných a pomocné účelové funkce.

METODA UMĚLÉ BÁZE

Pomocí doplňkových proměnných lze převést na SLR v kanonickém tvaru pouze SLN typu „ $\leq$ ”.

U SLN typu „ $\geq$ ” a u rovnic „ $=$ ” musíme použít i **pomocných proměnných** $\rightarrow$ Metoda UMĚLÉ BÁZE.

POSTUP: 1) Pomocí doplňkových proměnných $x'_i \geq 0$ převedeme SLN na SLR.

2) Pokud SLR není v kanonickém tvaru, pak do rovnic, které neobsahují **základní proměnnou**, uměle zavedeme nezápornou **pomocnou proměnnou** $x''_i \geq 0$.

3) Tuto úlohu doplníme zavedením pomocné účelové funkce $z' = x''_1 + x''_2 + \dots + x''_k \rightarrow \min$.

Dostáváme tak rozšířenou úlohu LP, pro kterou platí:

VĚTA: Každému řešení rozšířené úlohy odpovídá přípustné řešení původní úlohy $\Leftrightarrow$ všechny pomocné proměnné jsou rovny nule, tj. $z' = 0$.

Př.:

$$2x_1 + x_2 \leq 10, \quad 2x_1 + x_2 + x'_1 = 10, \quad (1)$$

$$-2x_1 + 3x_2 \leq 9, \quad -2x_1 + 3x_2 + x'_2 = 9, \quad (2)$$

$$2x_1 + 4x_2 \geq 8, \quad \xrightarrow{\text{SLN} \rightarrow \text{SLR}} \quad 2x_1 + 4x_2 - x'_3 = 8, \quad (3)$$

$$x_1 \geq 0, x_2 \geq 0, \quad x_{1,2} \geq 0, x'_{1,2,3} \geq 0,$$

$$z = 2x_1 - 3x_2 \rightarrow \max \quad z - 2x_1 + 3x_2 = 0 \quad (4)$$

Soustava není v kanonickém tvaru, v rovnici (3) chybí základní proměnná, proto ji do této rovnice uměle doplníme $\rightarrow$ **pomocná proměnná** $x''_3 \geq 0$.

Úlohu však musíme doplnit i o pomocnou účelovou funkci

$$z' = x_3'' \rightarrow \min$$

Po anulování pomocné účelové funkce dostáváme $z' - x_3'' = 0$.

Připsáním této rovnice pod ostatní bychom však opět porušili kanonický tvar, proto k této rovnici přičteme všechny rovnice, v níž se vyskytují pomocné proměnné (v našem případě pouze rovnici (3)).

Dostáváme úlohu:

$$\begin{array}{rcll} 2x_1 + x_2 + x_1' & = & 10, & x_{1,2} \geq 0, \\ -2x_1 + 3x_2 + x_2' & = & 9, & x_{1,2,3}' \geq 0, \\ 2x_1 + 4x_2 - x_3' + x_3'' & = & 8, & x_3'' \geq 0, \\ z - 2x_1 + 3x_2 & = & 0 & (\max) \\ z' + 2x_1 + 4x_2 - x_3' & = & 8 & (\min) \end{array}$$

zákl. prom.	x_1	x_2	x'_1	x'_2	x'_3	x''_3	b_i	b_i/a_{ik}
x'_1	2	1	1	0	0	0	10	10
x'_2	-2	3	0	1	0	0	9	3
x''_3	2	4	0	0	-1	1	8	2
z	-2	3	0	0	0	0	0	$\max_2$
z'	2	4	0	0	-1	0	8	$\min_1$
x'_1	3/2	0	1	0	1/4	-1/4	8	
x'_2	-7/2	0	0	1	3/4	-3/4	3	
x_2	1/2	1	0	0	-1/4	1/4	2	
z	-7/2	0	0	0	3/4	-3/4	-6	
z'	0	0	0	0	0	-1	0	MIN_1

Než začneme řešit původní úlohu, musíme vyřešit úlohu pomocnou.

Snažíme se minimalizovat pomocnou účelovou funkci.

Postupujeme standardním simplexovým algoritmem.

Již po prvním kroku se nám podařilo vyloučit pomocnou proměnnou $x''_3 \Rightarrow z' = 0$.

Tím jsme dořešili pomocnou úlohu – našli jsme přípustné výchozí řešení původní úlohy LP a pokračujeme simplexovým algoritmem (vzhledem k účelové funkci z) při hledání optimálního řešení.

Pokud nelze zminimalizovat hodnotu z' na 0, nemá původní úloha přípustné, a tedy ani optimální řešení.

zákl. prom.	x_1	x_2	x'_1	x'_2	x'_3	b_i	b_i/a_{ik}
x'_1	3/2	0	1	0	1/4	8	16/3
x'_2	-7/2	0	0	1	3/4	3	--
x_2	1/2	1	0	0	-1/4	2	4
z	-7/2	0	0	0	3/4	-6	max
x'_1	0	-3	1	0	1	2	2
x'_2	0	7	0	1	-1	17	--
x_1	1	2	0	0	-1/2	4	--
z	0	7	0	0	-1	8	max
x'_3	0	-3	1	0	1	2	
x'_2	0	4	1	1	0	19	
x_1	1	1/2	1/2	0	0	5	
z	0	4	1	0	0	10	MAX

$$\vec{x}^{(1)} = (0, 2; 8, 3, 0)$$

$$z = -6$$

$$\vec{x}^{(2)} = (4, 0; 2, 17, 0)$$

$$z = 8$$

$$\vec{x}^{(3)} = (5, 0; 0, 19, 2) = \vec{x}_{opt}$$

$$\underline{\underline{z_{max} = 10}}$$

Pozn.: Na rozdíl od doplňkových proměnných x_i' nemá pomocná proměnná x_i'' žádný věcný význam. Slouží jen k nalezení výchozího přípustného řešení.

ZÁVĚR: Rozšířenou úlohu LP řešíme ve dvou fázích:

1. Minimalizujeme pomocnou účelovou funkci z' postupným vyřazováním pomocných proměnných a zařazováním proměnných, které mají věcnou interpretaci. Mohou nastat 2 situace:
  - a) $\min z' > 0$ ...pův. úLP nemá příp. řešení,
  - b) $\min z' = 0$ ... máme výchozí příp. řešení pův. úLP.
2. Pokud nastala situace 1.b), řešíme původní úlohu vzhledem k původní účelové funkci – pokračujeme od nalezeného přípustného řešení původní úlohy.

Př.: Řešte početně směšovací úlohu z první přednášky:

	Krmiva		Požadovaná množství
	K_1	K_2	
Ca [mg/kg]	10	8	308
Mg [mg/kg]	8	1	214
Cena [Kč/kg]	1500	240	min.

ekonomický model

MATEMATICKÝ MODEL:

$$z = 1500x_1 + 240x_2 \rightarrow \min$$

$$10x_1 + 8x_2 \geq 308$$

$$8x_1 + x_2 \geq 214$$

$$x_1 \geq 0, x_2 \geq 0$$

Děkuji za pozornost.